

د تخليق په وخت اور اور لمحي

رحمت شاه سائل

د نصيب جنگ دے وار خطا ولاړه يمه
مونږ ته د خوشحال د مغل والي او شاعري
روايت پاتې ؤ چې د پلرني نيکني کلاسک منصب
نه لاس وينخل وو، د مغل په بندي خانه کښې لکه د
پښتونخوا د بي نوا بلبل چغار او په چغار کښې د
فني رومان داسې نغمگي چې معني او مفهومونه
ئې لکه د اختر د تال تالي تالي ارليچې برليچې
کېږي او غږ ترې راخيژي چې:

پښتنې جوته دې زلفې باد ته نيسي
چې شمال ئې بوئي راوړي په رنتمبور کښې

مونږ ته خود باچا خان د ازادۍ د تحريک د
نعمو شور او قېدوبند د زولنو شرنگ پاتې ؤ چې د
مخفي نه واخله تر جليا، تاج محمد خاموش، فدا
استاد او شاد محمد مېږي پورې د پېرنگي د زور او
ظلم په ضد ئې د مزاحمت او ازادۍ سندرې له
سرڅپه کوله او د ادب د دغه روايت ناوې ئې د
ازادۍ په ډولۍ کښې زمونږ تر جونگرې راوړسوله
او مونږ ورته د ملالې د تپې ژبه ورکړه. مونږ په خپله
د يو بل قېد و بند بنديوان او يو بل قسم ظلم سره
مخ شو خو مونږ که دغه ظلمونه زغمل نو خپل قام
وطن او ټولني د قامولۍ د احساس په سپوري هم
ساتلو. دا خو مو په خوب او خيال کښې هم نه راتله

سره د دې چې ما د خپلو ځني نظمونو سره په
خپلو کتابونو کښې د هغې د منظر او پس منظر په
باره کښې هم دغسې ځني نثري نوټونه ليکلي دي.
دا په دې چې لوستونکي يا د ځان سره په بسنه ډول
ملگره کړم او يا زه د لوستونکي سره ملگره شم.
خو بيا هم چې په رساله کښې د خپلې شاعري سره
په خپله دغه وضاحت کوم نو د احساس د شدت د
يو اوږه ضرور تېرېږم. ما ټول عمر د لفظونو سره
لوبې کړې دي خو د لفظونو د حرمت سره د لوبې
گناه مې چرې نه ده کړې. خارج زما په داخل کښې او
د اخل مې په خارجې کښې لکه د لازم او ملزوم د يو
بل سره اشنا دي. خو څه موده کېږي چې زما خارج
او داخل د يو بل نه يا خو بېگانه شوي دي او يا
دومره په خپل خپل ځان سره سخت زړي شوي چې د يو
بل نه لکه چې کرکه ورځي. سوال دا دے چې يو
انسان دومره بې کرکې هم کېدے شي چې د دومره
غېر انساني خارج سره دې هم اهنگي پېدا کړي؟ بيا
زما احساس د يو شاعر هم دے او د اظهار ژبه مې
هم شاعري ده. ما به په خپل يقين داسې گنله چې زه
يا مونږ ټول پښتانه شاعران د غم دوران او غم جانان
ژړا او ماتم په سندرو کښې کولے شو خو هغه د چا
پېغلې تپه ده چې ئې وئيلي دي:

د تورو جنگ وے چې ما وکړے

او بوئي ؤ، خو د دې هر څه باوجود يو داسې سکوت او خاموشي وه، داسې بې حسبي او بې عرضي وه چې د شعر د تصوير خاکه ئې جوړولې شوه خو رنگ او رڼا ئې نه شوه وربخښلې چې ناڅاپه يو الغاؤ تلغاؤ جوړ شو او چې سرکونه د بې وسۍ د لښکرو نه ډک راروان شونو ما په مسلسل ډول څلور نظمو نه وليکل. زما احساس د سوات د هغې ځلمي ؤ، د هغه بوډا ؤ، د هغې مور ؤ، د هغې خور ؤ او د هغه ماشوم ؤ چې خپل کور کلي ته ئې په غټو غټو کتل، خپلو غرونو، سيندونو، چينو او چنارونو ته ئې کتل، ډک کور غوا، بيزه، بوډا او معذوره ترې پاتې وو او د لکه د لېونو په يو نامعلوم منزل را روان ؤ او په حسرت ئې يوه سندره د ځان سره وئيله.

نه وم خبر چې د چينو او چنارونو وطن
وطن به تېرې وي د داسې وينو
نه وم خبر چې د فطرت د تصويرونو وطن
وطن به تېرې وي د داسې وينو

نه وم خبر چې به د غره په چر روانې چينې
نورې سندرې د فطرت نه وائي
نه وم خبر چې به د ژوند نه بدگمانه چينې
نورې نغمې د محبت نه وائي
نه وم خبر چې د گل رنگو منظرونو وطن
وطن به تېرې وي د داسې وينو

نه وم خبر چې نرگسي سترگې بيمارې ځوانۍ
به په سرو وينو کښې ډوبېږي داسې
نه وم خبر چې به د خپل ځانه ځمارې ځوانۍ

چې دغه ظلم به داسې جامې هم اغوندي چې مونږ به ئې وينو خو څهرې او شکلونه به ئې نه شو شمارلې. د دې نوي ظلم د نوي بلا خدائے خبر څومره سرونه او څومره شکلونه دي او څومره باريک جديديت لري چې په يو تصوير کښې بل او په بل کښې بل پټ پروت دے. مونږ چې پرې سترگې وربخښې کړو نو يو بل تصوير راته وښکاري خو چې ترې نظر واړوو او په دويم ځل ور وگورو نو هغه تصويرونه پکښې ورک شي او نور پکښې رابښکاره شي. دغه تصويرونه لکه د بلاگانو گڼ سرونه او شکلونه، زمونږ نه د فني اظهار ژبه و ترورې او يوې داسې حېرانۍ ته مو مخ کړي چې د لفظونو لښکرې مو د لاسه ووځي او داسې منتشرې شي چې را ټولول ئې په شاعرانه احساس پورې پچموزے کوي.

زه خپله بلا موده د دې احساس د شدت په اور
کښې پاتې شوم د خپل ځان ائينې ته گونگ سونگ
حېران حېران ولاړ پاتې شوم، کوټي، کابل،
وزيرستان، مومند، باجوړ، سوات، دير او بونېر ته
مې ډېر ډېر وکاته، وينې وې خو رنگ پکښې نه ؤ،
شايد وينې وې خو خبرې پکښې نه وې، هن بې
رنگي وه پکښې او خاموشي وه پکښې. په دغسې
بې رنگه او بې اوازه تماشه کښې به که زما د
سندرې رنگ بې رنگه او اواز بې اوازه وي نو دا به
په حقيقت کښې د خارج هغه عکس وي کوم چې به
که هر څومره د کبمرې تصوير نه وي خو فني رڼا به
ئې تته ضرور وي، هغه لارې، هغه ټولې پټي چې به
د رنگونو او گلونو نه ډک وو او وړمو به ئې بنده ته
د جنت احساس ورکوو اوس پکښې د بارودو لوگي

لاس د ژوندون راته د سپين كاغذ په شان پاتې
دے

نصیب په لارو کوڅو و شیندلو

سوات خو جانان ؤ او زمونږه نه جانان پاتې دے

نصیب په لارو کوڅو و شیندلو

مونږد چينو خلق د دنگو چنارونو خلق
بې اوبو ناست یو په غرمو ناست یو
مونږد گلرنگو گل د امانو گلزارونو خلق
اوس د نصیب په تماشو ناست یو
د چانه سرد چانه زړه د چانه ځان پاتې دے

نصیب په لارو کوڅو و شیندلو

نهر که هم وو د سوات حسن به ماږه ساتلو
اوس که ماږه هم یو نهر گرځو
که به زاږه هم شو د ژوند خیال به واږه ساتلو
سپوري مو وبائیلل په نمر گرځو
مونږه تقدیر ته تقدیر مونږه ته جبران پاتې دے

نصیب په لارو کوڅو و شیندلو

مونږد ساده صداقتونو لېوني لاروي
نہ په کوم چل او نہ په ول پوهېدو
په شته لوتی کلي کښې کرو خدای د ځان ځاني لاروي
نہ خو په ساز اونه په غل پوهېدو
اوس مو په لاسو کښې تهي تهي گرېوان پاتې
دے

نصیب په لارو کوڅو و شیندلو

تندک به خوري په سر به لوبېږي داسې
نہ وم خبر چې دا د مینې د خوبونو وطن
وطن به ترې وي د داسې وینو

نہ وم خبر چې د هریو بُتکي په شا به راته
د محبت په ځائ قاتل ولاړ وي
نہ وم خبر چې په تصویر د مسیحا به راته
زما نه روح وړي عزرائیل ولاړ وي
نہ وم خبر چې د نظر د تندرونو وطن
وطن به ترې وي د داسې وینو

نہ وم خبر چې د جنت وطن خوبونه به مې
لېونتوبونه شي زما د پاره
نہ وم خبر چې د جنت د باغ گلونه به مې
سره سره اورو نه شي زما د پاره
نہ وم خبر چې د زرگو د ارمانونو وطن
وطن به ترې وي د داسې وینو

زۀ چې د وړو مې سندرې د جبرانې د ائینې نه
بهر راوتم نو بیا مې لارې کوڅې او سرکونه،
پنډو کي په سر په منډو ولیدل او زۀ د ټولو زړونو په
پولو پتو او پرهر پرهر ورشوگانو وگرځېدم او بیا
مې د دوېمې سندرې سرنامه شروع کړه. په غږ کښې
مې د ټولو وینې وینې زړونو درزا شامله شوه، هغه
لکونه خلق که د سوات وو که د بونې او که د دیر
وو، ما د یو سوات په نوم په خپله سندره کښې
راټول کړه. زۀ د هغوي او هغوي زما د لارې مله شو،
زۀ د هغوي او هغوي زما د سندرې اوازونه شو.

سوات خو درمان ؤ خدايه داسې لېونې ولې شو
چې ئې د شونډو نه لمبې خپړي
لوگه لوگه ولې شو داسې سپېلنې ولې شو
د هر اندامه ئې زېرگه خپړي
هغه درمان راته د بولا په شان پاتې دے
نصیب په لارو کوڅو وښیندلو

سوات خو گلاب ؤ او سینه ئې د گل پانې بستر
اوس پرې تېره تېره ازغی ولاړ دي
هغه بستر که راته خدائے د تېرو کانو بستر
پکښې خوبونه لېونې ولاړ دي
هر کله، هر کور، هر بازار لکه زندان پاتې دے
نصیب په لارو کوڅو وښیندلو

دغه سندرې د چينو او چنارونو د وطن نه د
راروانو خلقو د قدمونو په "لې" د هغوي د زړونو په
درزا کښې په ملاکنډ او امبېلا، سرکاوی، پلې او
نورو کنډوونو را واورېده او په لارو کوڅو،
کورونو، حجرو، بېټکونو او کمپونو کښې د
ښیندلو شوو مسافرو په سترگو، په مخونو او
زړونو لکه د پښتنې لویټې وغورېده، لکه د پښتون
خادر، د هرې خور، هرې مور مخې ته دېوال شو،
ماته دغه وخت د لکونو پښتنو میانډو د تصویرونو
نه یو تصویر جوړ شو، دغه د سوات، دیر او بونډ
مور د عظمت تصویر ؤ. دا هغه تصویر ؤ چې زړه ئې
د سوات، بونډ او دیر نه ډک ؤ چې زړه ئې د دغو
لکونو خلقو نه ډک ؤ خو بیا هم پکښې دومره ځائے ؤ
چې دا ټوله دنیا پکښې ځائېده. دا د پښتونخوا مور

وه، دا د دنیا مور وه او زما د تخلیق مور وه چې ما
ورسره په ټوله لار، په هره کوڅه او کور کور کښې
خبرې کولې او د هغې په مخ روانو اوښکو راته د
ټول زړه چاؤدون قصې کولې، ټولې قصې چې مې
واورېدې او د هغې په اوښکو لمبېدلې تصویر ته
مې وکاته چې اوس هم پکښې مسکیتوب محسوس
کېده نو د ځلې نه مې وواته چې:

زما د سوات مورې خوږې مورې خوږمنې مورې

زما د زړه په هر پېر راتوکېدلې غنډل
چې کله هم څرېکې او څانگې د دردونو وکړي
په څو څو څانگو ئې غوتې جوړې شي پېغلې
غوتې
او په نرو شونډو مسکا د سرو گلونو وکړي

په دې مسکا کښې ماته ستا د خیال تصویر جوړ
شوی
زما د اوښکو نه زما په مخ زنجیر جوړ شي
زما د سوات مورې، خوږې مورې، خوږمنې
مورې
د زړه په کوم درد کښې دې ځائے کړمه غمژنې مورې

ستا تصور په صوابی کښې په مردان کښې
وکړم
ستا تصور د رانیزو په هر مېدان کښې وکړم
ستا تصور په چارسده او پېښور کښې وکړم
ستا تصور چې په بائزو او اشغر کښې وکړم

خو سوات چې ماته هم چې یاد شي نو ژړا راشي
نو ستا په شونډو به په کوم هنر خندا راشي
زما د سوات مورې خوږې مورې، خوږمنې مورې
د زړه په کوم درد کښې دې ځائے کړمه غمژنې مورې

ستا نه به یه مورې په څه هیرې شي څنگ هیرې شي
د هغې غرونو سندر بولې سندرغاړې چینې
د جینکتوب نه د ځوانۍ او کوربن والي پورې
تاته روانې او ستا سترگو ته ولاړې چینې

بغېر له تانه که تا ژاړي نه نو څه به کوي
چې شاپې شاپې شي تا غواړي نه نو څه به کوي
زما د سوات مورې، خوږې مورې، خوږمنې
مورې
د زړه په کوم درد کښې دې ځائے کړمه غمژنې مورې

زما د سوات مورې زما د ملاکنډ د لاندي
که تاله ټول بنائست د پاتې پښتونخوا درکړم
که بنائستونه خنداگانې د همه پښتنو
که کړم راټولې ورسره همه دنيا درکړم
ستا نه به هېر ژوند د چينو او چنارونو نه کړم
تا به راپېله د اخترو د ټالونو نه کړم
زما د سوات مورې، خوږې مورې، خوږمنې
مورې
د زړه په کوم درد کښې دې ځائے کړمه غمژنې مورې

مونږ چې به اوړي له، ميا دم او مرغزار ته تللو
مونږ به ستا د لاس گل کړي کميسونه راوړل
ملم جبه وه که کالام او که بحرین، مدين
مونږ به بچو له ستا په گوتو جوړ شالونه راوړل

شپه او ورځ تېره شي په منډو منډو سترې شمه
په تصور کښې لکه بت شم لکه مړې شمه
زما د سوات مورې، خوږې مورې، خوږمنې
مورې
د زړه په کوم درد کښې دې ځائے کړمه غمژنې مورې

منم چې تاته هر پښتون په زړه کښې کور
درکړم
منم چې تا سحر ما بنام پورې کوي په سترگو
منم که ته د پښتنو کوڅو کښې هم ناسته ئې
زړه له دې وړي او ستا نظر تصوير کوي په
سترگو

خو یه زما د سوات خوږمنې قدرمنې مورې
زما زړه وران دے ستا د خیال سره غمژنې
مورې

ستا نه د سوات په خاوره ستا د ټول ژوندون
یادون

لکه په غنود رېښې رېښې گربوان پاتې دی
ستا د ساه ساه او د قدم قدم د یاد سرمایه
لکه تازه تازه گلونه د رېحان پاتې دي
زما د سوات مورې، خوږې مورې، خوږمنې
مورې
د زړه په کوم درد کښې دې ځائے کړمه غمژنې مورې

زما د سوات مورې د ټولو پښتنو مورې
پوهېږم ستا زړه د جهان د غم مرکز دے مورې
ته څه د ژوند د حادثو نه نابنده نه ئې
درد او غم ستا په حوصلو پورې عاجز دے
مورې

دنيا لسمه می، میان دو ته بخنلې ورځ ده
 دا کال په دغه ورځ زما د همه سوات میاندي
 د خپل جنت نه راوتې په سرو غرمو راتلې
 په ټيټه ملا په منډو منډو د يو بوج لاندې
 دا ورځ د سوات لکونو میان دو ته بخنل
 غواړي
 دنيا دې ومني چې دا قصه ليکل غواړي
 د دې لکونو میان دو عزم او عظمت د دنيا
 په میان دو هم په داسې ورځ باندې وپشل
 غواړي

د سوات بنائست د سوات رنگونه پښتانه
 رنگونه
 د دې دنيا هر يو نظر ته رسول غواړي
 د سوات د مور زړه په هر زړه باندې کرل غواړي
 د دې گلونه کال په کال غنچه کول غواړي
 د دنيا هرې مور له دا غنچه لېرل غواړي

که داسې وشي نو زما د سوات د دغو میان دو
 حق به ادا شي او د هرې مور منلې عظمت
 به حق لري چې د همه نړۍ همه قامونه
 "د عظمت دغه ورځ" په دغه ورځ د دوي په نوم کړي

اے د قلم او د خبر او د اواز یارانو
 د سوات د میان دو د حرمت او د عظمت په خاطر
 زما د درده دک او از دنيا ته ورسوئ
 چې فېصله وکړي او دغه ورځ زما د میان دو
 روح او وجدان ته او د "لوئې مور" فطري عظمت ته
 په ډېره مینه محبت او درناوي وسپاري

اوس مودې وشوې، بازارونه، دوکانونه وړان دي
 گوتې ولاړې دي، د گوتو نشانونه وړان دي
 زما د سوات مورې، خوږې مورې، خوږمنې
 مورې
 د زړه په کوم پرهر کښې ځائے درکړم غمژنې مورې

اوس چې په سوات ورپېڅې کله هم گتیا گتیا شي
 لکه بار دو چې ډزېدلې وي نظر خوږوي
 اوس په باران کښې هم اکثر د وینو سره شامل وي
 احساس په سرو لمبو کښې وربیت کړي د زړه
 سرخوږوي

مورې د سوات د اسمان، گل یاد خوبه داسې نه و؟
 مورې د سوات د سردرو باد خوبه داسې نه و؟
 دا په سوات څه و شو، یه مورې قدر منې مورې
 دا چا پرې کوډې روډې وکړلې غمژنې مورې

یه مورې ستاسو د زرگونو او لکونو میان دو
 سلگۍ په کومه لارې سرې اوښکې په کومه
 لارې؟

غوټ غوټ ئې ولې هلته پرې نه کړل د خلقو زړونه
 هغه د تورو شان تېرې اوښکې په کومه لارې؟
 مورې د سوات بچي د ستاسو نه باغیان ولې
 شو؟

چې زړونه وړان کړي په هغې لارو روان ولې شو؟
 زما د سوات مورې، خوږې مورې، خوږمنې
 مورې
 د زړه په کوم پرهر کښې ځائے درکړم غمژنې مورې

سوات د ماشوم په نوم وليکله چې پکښې د دیر او بونېر د ماشومانو تصویر هم محفوظ دے.

دغه ماشوم چې نوم ئې امن دے، د چا مینه او د چا محبت زما د وطن د پاره د نوي ژوند، نوي مینې، نوي امن اعلان دے او دغه اعلان زما د سندري روح دے.

د سوات، د دیر او د بونېر د سردرو گلونو

د ژوند د دې تماشې دا ادا به څوک وژني؟
د دې ادا وژل اسان نه دي اسان نه دي!

په داسې حال کښې چې مرگ لوبې په سرونو کوي د نوي سوات نرگس په سره سیمه کښې وټوکېدل په داسې وخت کښې چې هر سپور د قاتل سپور دے د ژوند د څرگو څوکو سره گلونه وځنډول

د ژوند د دې تماشې دا ښکلا به څوک
وژني؟
د دې ښکلا وژل اسان نه دي اسان نه دي!

دغه د نوي نوي سوات، نوي پیدا وارثان چې ئې په وینو وینو، شونډو کښې گلونه خاندي دغه د حُسن او د مینې د نازونو بچي چې ئې په سترگو کښې چينې او چنارونه خاندي

د ژوند د دې تماشې دا ځلا به څوک وژني؟
د دې ځلا وژل اسان نه دي اسان نه دي!

زرگونه کاله پس زمونږ د زندگۍ د کتاب دوي راته پانه په وړو گوتو راواړوله د پروني تاريخ سبق ئې د نن شونډو ته که

دغه او از د يو پښتون غمژن شاعر او از دے چې غم او درد دے پکښې سوز دے پکښې ساز دے پکښې
زۀ هم د ټول انسانيت د تصور غړے يم
زما او از څۀ دے د دې تصور ناز دے پکښې

زۀ به د دغسې کېدو نه پس گڼلے شمه
چې زۀ د خپل جهان انصاف ته رسېدلے شمه
زۀ ځان ورک نه گڼمه دغسې کولے شمه
زۀ به د فخر سره ناز سره وئيلے شمه

زما د سوات مورې، خوږې مورې، خوږمنې مورې
د زړۀ په کوم درد کښې دې ځائے کر مه غمژني مورې
ما چې د سوات مور ته خپلې پېرزوئني پېش
کړې نو هغې ماته د مورولۍ د شفقت سره مهربانه
نظر راواړو او په مسکو شونډو ئې دعوت راکړو،
وې راځه، زۀ تاته د نوي مور قصه کول غواړم، هغې
زۀ يو کور ته بوتلم، هلته ئې راته د گوتې په اشاره
ووې، دا نوي مور ده او دغه بچے ئې خوا ته پروت
دے پنځۀ گېنتي مخکښې دے دنيا ته راغله دے د
جنگ او امن د معنو نه بې خبره دے خو د دې کور
مهربان ورله امن نوم اېښے دے، بيا ئې يوې حجرې
ته بوتلم چې اوس هغه هم کور ؤ، د دې دولس
گېنتي کېږي چې دنيا ته راغلي ده او نوم ئې ورله
مینه اېښے دے، بيا ئې يو کېمپ ته بوتلم په يو تمبو
ئې وردننه کړم، د هغه ماشوم د مور په مخ هم د
خپلې لويټي پيڅکے خور ؤ، دا ئې ووې دا د دريو
گېنتو مېلمه راغله دے او نوم ئې محبت دے. دا
تعداد اوس سوونو ته رسېدلے دے. ما بله سندره د

دوي په رښتيا په مونږ د نوي ژوند احسان كړه دے

د ژوند د دې تماشې دا صدا به څوك وژني؟
د دې صدا وژل اسان نه دي اسان نه دي!

د سباني خاموشي ژبه ئې گويانه كړله

د ژوند د دې تماشې دا دعا به څوك وژني؟
د دې دعا وژل اسان نه دي اسان نه دي!

دا په خپمو كښې او په لارو كښې پيدا ماشومان
د ټولو سترگې دي هونبيارې او بېدارې سترگې
دير پكښې هم ليدے شي، سوات او بونپر هم
ښكاري _____
گلاب گلاب شونډې نرگس هسې بيمارې سترگې

د ژوند د دې تماشې دا خطا به څوك وژني؟
د دې خطا وژل اسان نه دي اسان نه دي!

دا بچي څوك دي، دا د ټولو پښتنو بچي دي
دا د ښاغلو پښتنو د مېلمنو بچي دي
دا د تاريخ د جوړونكو مېرنيو بچي دي
دا د فطري امن د ميانډو لېونو بچي دي

د ژوند د دې تماشې دا رڼا به څوك وژني
د دې رڼا وژل اسان نه دي اسان نه دي

دوي مو قاتلې سترگې بيا ژوندون ته واړولې
دوي مو اسرې د زندگۍ زېږون ته واړولې
دوي زمونږ مينې د ښائست مضمون ته واړولې
دوي مو سندرې سباني پښتون ته واړولې

د ژوند د دې تماشې دا گناه به څوك وژني؟
د دې گناه وژل اسان نه دي اسان نه دي!

پښتنو دا ماشومان عام ماشومان ونه گڼئ
چې دوي د امن د ژوندون نوے اعلان كړه دے
دا په رېگونو كښې په سور نمر ټوكېدلي گلاب